

Unifikace základních druhů materiálu

Charakter a povaha možné raketové jaderné války vyžadují řešit materiální zabezpečení pokud možno kolektivně v rámci celé koalice a nikoliv odděleně v jednotlivých zemích. Hlavním úkolem a cílem spolupráce je vytvořit materiální podmínky, společně pro všechny členy paktu a pro jejich pokud možno společné materiální zabezpečení v době války.

Pro společné využití materiálních zdrojů má zvláštní význam unifikace bojové techniky a základních druhů materiálu. Unifikace je předpokladem maximálně efektivního využití celkově vynakládaných finančních prostředků. Vede k zmobilizování všech dostupných zdrojů členských států pro další rozvoj celkového hospodářského potenciálu, ke konkrétním formám integrace a tedy k odstraňování základních příčin vnitřních hospodářských i politických rozporů mezi členy paktu. Je předpokladem urychlené modernizace vyzbrojení vojenských sil v celkovém paktu a k udržení převahy i ve strategických prostředcích nad protivníkem. Ve válce unifikace výzbroje a materiálu všech armád paktu umožní vzájemnou součinnost a zaměnitelnost celých svazů, svazků příp. útvarů, usnadní a urychlí organizaci zásobování, opravy apod. K tomu účelu je nutné využít všechny možnosti a spojit úsilí všech členů v dalším vojenskotechnickém výzkumu a vývoji a rozvíjet nejtěsnější spolupráci přímo ve výrobě jak bojové techniky, tak potřebného materiálu.

Země Varšavské smlouvy neměly z počátku k plánované unifikaci techniky a materiálu příznivé materiální předpoklady, nebyla stejná úroveň všech členů, nebyl rozvinut potřebný průmysl, celková struktura národní ekonomiky nebyla příliš vyhovující ke vzájemné mezinárodní spolupráci. Dnešní socialistické státy, členské státy Varšavské smlouvy, byly totiž za kapitalismu navzájem velmi slabě ekonomicky spojeny. Proto se projevila nutnost děl-

by práce již v prvních letech socialistické výstavby a s tím potřeba industrializace všech členských států Varšavské smlouvy, která měla urychlit i jednotné vyzbrojení a zabezpečení materiálem všech armád Varšavské smlouvy.

S postupným zespolečenštěním výrobních prostředků, vítězstvím socialistických výrobních vztahů v hlavních odvětvích ekonomiky, shromážděním plánovacích zkušeností se vytvořily podmínky k rozšíření mnohostranné spolupráce jak ve výzkumu a vývoji, tak i v oblasti výroby hlavně na základě koordinace národohospodářských plánů nejen dlouhodobých, ale i ročních u všech členských států RVHP.

Rozvíjející se ekonomika všech členských států RVHP významně působila na úroveň celé soustavy socialismu a podstatně přispěla při řešení typizace strojů a zařízení i výzbroje, při unifikaci výzkumu, vývoje i výroby řady druhů techniky (výzbroje) a materiálu, což mělo i podstatný význam pro společné vyzbrojování armád Varšavské smlouvy a jejich materiální zabezpečování.

K řízení rozvoje jednotlivých odvětví průmyslu i koordinaci vědeckého a technického výzkumu, vývoje, výroby i unifikace byly v rámci RVHP organizovány stálé komise, což vylučuje duplicitu, je rychlejší řešení důležitých úkolů a zvyšuje úroveň a kvalitu výroby všech zúčastněných států.

Výrobní kooperace pozitivně ovlivňuje ekonomický rozvoj jak zemí s vyšší, tak i nižší ekonomickou úrovní; umožňuje organizovat výrobu ve větších rozměrech, než by to odpovídalo možnostem (potřebám) vlastním u jednotlivých zemí a tudíž i hospodárněji. Společná výroba ovšem vyžaduje vnější investice (zahraniční zdroje, mezinárodní úvěr).

Důležitým faktorem, který může pozitivně ovlivňovat tempo ekonomického roz-

voje s nižší ekonomickou úrovní je vědeckotechnická spolupráce, která znamená větší úspory společenské práce. Není nutný vlastní výzkum, projekce, vývoj atd. nebo je možné přeskóčit určitá stadia vývoje a vycházet už z určité úrovně jiné země. Obdobně je tomu při výměně specialistů, kteří pomáhají nebo školí v jiné zemi. Výměna odborníků i technické a vědecké dokumentace může značně urychlit rozvoj země i vyzbrojení armády a tím celého socialistického tábora.

Další formou vědecko-technické spolupráce je zřizování mezinárodních výzkumných pracovišť, dokumentačních středisek, konstrukčních kanceláří, což má velký význam nejen ekonomický, ale soustředěním vysoce kvalifikovaných odborníků můžeme dosáhnout v mnohem kratší době kvalitnější výsledky.

V rámci RVHP byly zatím využity jen některé formy spolupráce, naskýtají se další možnosti. I když to bude dlouhodobý proces, kdy bude nutné postupovat systematicky, je naděje dosáhnout nejen ekonomické vyrovnání, ale úplnou specializací výroby, standardizací a unifikací techniky a materiálu nejen v civilním sektoru, ale i v armádách Varšavské smlouvy.

Mezi členskými zeměmi není např. dosud v potřebném rozsahu a předstihu rozpracována typizace a unifikace příp. normalizace ani potřebných strojírenských výrobků. Rovněž nedostatečný předstih v koordinaci výzkumu a vývoje vede k obtížím při řešení specializace výroby. Pro výrobu má v prvé řadě význam koordinace perspektivních plánů na delší období 10 až 15 let. Je to dáno tím, že koncepční změny např. ve struktuře strojírenské výroby, vývoj nových prvků, výstavba výrobních kapacit, budování výzkumné vývojové základny, příprava kvalifikovaných kadrů apod. vyžadují dlouhou dobu a pečlivou přípravu.

Koordinace plánů na delší období umožní účinně konfrontovat potřeby strojních i materiálních výrobků s účelovým rozmístěním výroby v členských zemích. Samotné potřeby můžeme zjišťovat nejen sumarizací návrhů jednotlivých zemí, ale komplexním rozбором za členské země RVHP jako celek se zřetelem na perspektivní úkoly např. strojírenství ve výstavbě mat. technické základny v budoucnosti. Toto současně přispěje k vyjasnění úkolů techn. rozvoje jako podkladu pro koordinaci výzkumných vývojových prací v jednotlivých zemích.

Vedle koordinace perspektivních plánů na delší období má i koordinace pětiletých

tých plánů rozvoje určitého průmyslu svůj význam, neboť konkretizuje vzájemné vztahy mezi zeměmi a přispívá ke stabilizaci pětiletých plánů.

K širokému využití typizace, unifikace a normalizace výroby má velký význam specializace jednotlivých zemí na celý sortiment určitého druhu strojů, výstroje, zařízení a materiálu na rozdíl od specializace dvou i více zemí na jednotlivé typy téhož druhu zařízení. Výhoda spočívá v tom, že pouze jedna země se může zabývat otázkami konstrukce i perspektivním technickým rozvojem daného druhu strojů (výstroje). Odstraňuje se tak rozptylování technických prací na paralelní problémy ve více zemích. Vývoj této formy specializace vzrůstá vzhledem k tomu, že vede ke kontinuálnosti výroby a na základě toho k širokému zavádění automatizace. Umožní to dále účelně soustředit výzkum a studium tendencí vývoje a zjistit kvalitní konzultační služby ostatním zemím jako odběratelům.

Vedle výrobové specializace je v mezinárodní specializaci perspektivní i specializace uzlová a součástková. Jde o takovou formu specializace, která je dosud málo uplatňována a která pro svůj charakter zasluhuje zvláštní pozornost. Její rozšíření klade ovšem značné nároky na řešení standardizace mezi zeměmi a režimu zajišťování plynulé kompletace hotových výrobků. Konkrétní možnosti a účelnost využití součástkové specializace se rýsují např. ve výrobě dopravních prostředků — traktorů, osobních a nákladních aut apod. Spojení součástkové specializace s rozsáhlou typizací, unifikací a normalizací je jedna z cest k širokému zavádění automatizace výrobních procesů ve strojírenství. O součástkové (uzlové) specializaci je účelné uvažovat v těch případech, kdy koncentrací výroby dosáhneme značné snížení spotřeby práce s materiálem na jednotku výroby.

Uplatnění této formy specializace v mezinárodních vztazích je však třeba důkladně zjistit z hlediska unifikace. Proto např. bylo přikročeno k rozsáhlé práci na unifikaci technických požadavků na park nákladní automobilní dopravy, jenž má být výhledově vyráběn v členských zemích RVHP a na základě toho na unifikaci typových řad nákladních automobilů, cisteren a autobusů, aby tak mohly být rozpracovány konstrukce automobilů, autobusů, jejich agregáty a příslušenství, dovolující širokou zaměnitelnost a využití uzlové specializace. Toto opatření má zvláštní význam pro všechny armády Varšavské smlouvy.

Při využití uzlové a součástkové specializace je dále nutné zajistit vysokou dodávkovou disciplínu, aby nedocházelo k poruchám v montáži výrobků na jedné straně a k hromadění zásob polotovarů na druhé straně.

Návrhy na specializaci strojírenské výroby i jejich odvětví musí být zdůvodněny hlubokou analýzou řady hledisek a faktorů, např. otázky optimální konstrukce výroby z hlediska množství efektivního využití vysoce produktivní techniky, dále zda předpokládaná sériovost výroby dovolí převzít rentabilně vysoce výkonné až automatické zařízení, zda by nebylo výhodnější vyrábět zařízení ve více zemích i při zachování hledisek optimální sériovosti a při úspoře dopravních nákladů spojených se zásobováním náhradními díly a s opravárenskou službou, aby nedocházelo celkově spíše k zvýšeným nákladům než k úspoře společenské práce.

Zvlášť důležitým předpokladem dalšího prohlubování specializace a kooperace výroby je široké a plánovitě uskutečňování normalizace, typizace, standardizace a unifikace strojů, výzbroje, zařízení a materiálu jak uvnitř zemí, tak i v mezinárodním měřítku. Této otázce byla již věnována v rámci jednotlivých stálých komisí RVHP velická pozornost, byla zpracována doporučení k unifikaci, typizaci a standardizaci řady druhů strojů, výzbroje, zařízení a materiálu, majících velký význam pro armádu Varšavské smlouvy. Další rozvoj specializace však vyžaduje daleko systematictější pracovat na unifikaci, typizaci a standardizaci. Současně s tím je nutné sjednocovat systém tvoření technické dokumentace, technického standardu (tolerance, normy přesnosti, přijímací podmínky, bezpečnostní předpisy) apod. Vytvořením stálé komise a ústavu RVHP pro standardizaci byly vytvořeny nesporné předpoklady k podstatnému prohloubení činnosti v této oblasti.

Ve zvýšení efektivity výroby některých druhů výrobků na základě mezinárodní specializace jsou ještě značné rezervy, neboť se dosud vyrábějí stejné výrobky ve většině zemí RVHP, např. v potravinářském, textilním, elektrotechnickém aj. průmyslu. Při tom je žádoucí koncentrovat síly na vypracování všech předpokladů k prohloubení unifikace, typizace a konečně normalizace výrobků tak, aby specializací jednotlivých zemí na celé typové řady, nebo jejich části bylo možné organizovat sériovou až hromadnou výrobu.

Zvláštní pozornost zasluhují otázky specializace a rozvoje výroby přístrojů a prostředků automatizace. Specializace vý-

roby zde vyžaduje především širokou unifikaci velkého počtu vyráběných přístrojů. V oblasti unifikace regulačního systému byla již nastoupena cesta společným řešením výzkumu a vývoje mezinárodního regulačního systému. Systém je složen z unifikovaných dílců vhodných pro sériovou výrobu, které se v podobě stavebnicového systému skládají z přístrojů pro potřeby různých odvětví národního hospodářství i armádu. Stavebnicové řešení regulačního systému velmi urychlí a zlevní zavádění automatizace. Perspektivně se bude řešit i otázka rozvoje výroby a specializace matematických strojů.

Se specializací výroby úzce souvisí koordinace plánů výzkumných a vývojových a vědecko-technická spolupráce členských zemí RVHP. Platí zásada, že organizace a realizace výzkumných a vývojových prací náleží do úkolů země, která je specializována na výrobu příslušných skupin výrobků, uzlů a součástí. Z toho vyplývá i účelnost specializace jednotlivých zemí na ucelenou skupinu strojů a zařízení. V případě, že se specializace výroby uskutečňuje v několika zemích, je nutné používat příslušné formy spolupráce v zájmu rychlejší a hospodárnější realizace úkolů. Byla již zavedena řada forem spolupráce. V dvoustranných vztazích mezi zeměmi se např. předává projekční, konstrukční a technologická dokumentace, dochází k výměně odborníků, technické expertize projektů, pomoci při zavádění nových technologií apod. Rozvíjí se dvoustranná i vícestranná spolupráce výzkumných ústavů, uskutečňují se konzultace, společná symposia, výstavy aj. jak v civilním sektoru, tak i v armádách Varšavské smlouvy.

Stále větší význam má vědecko-technická mnohostranná spolupráce. Koordinací plánů výzkumných a vývojových prací, zpravidla pětiletých, se podařilo odstranit neúčelovou paralelnost řady prací a naopak se umožnilo zařadit do plánu témata, dříve nezajištěná. Stále více se rozvíjí organizování společných prací na řešení určitého problému, nakupují se již ve větším měřítku licence na výrobu potřebných zařízení, výzbroje, bojové techniky a materiálu.

Důležitým předpokladem těsnější koordinace plánů výzkumných a vývojových prací je vypracování směrů technického rozvoje na období. K zajištění realizace perspektivních úkolů v technickém rozvoji je nutné volit podle složitosti problému vhodné formy specializace a koordinace výzkumných a vývojových prací, např. pověřené úkoly některé země, jednotné řízení pracovišť v různých zemích, společné

konstrukční kanceláře, příp. i vytvoření společných výzkumných ústavů.

Řešení uvedených úkolů je zatím v mnoha případech ještě ideálem, přesto členské státy Varšavské smlouvy mají vůči kapitalistickým státům, členům NATO mnoho výhod. Výzkum, vývoj a výroba civilní i vojenské techniky, zařízení a materiálu jsou na Západě roztrženy vlivem rozporů mezi společnými a individuálními zájmy monopolních výrobců. Dochází k mrhání finančními i materiálovými prostředky, které jsou izolovaně používány, dochází i k zpoždění tempa modernizace odzbrojených sil. Tím došlo v minulých letech k rychlému dostižení, někde i k předstihu kapitalistických států Sovětským svazem ve výrobě např. strategických zbraní. V další perspektivě nemůže Západ udržet krok s rozvojem vědy a techniky (včetně vývoje vojenské techniky) v socialistickém táboře, kde kromě nesrovnatelně lepších společenských podmínek pro rozvoj vědeckotechnického potenciálu jednotlivých zemí, je uplatňována plánovitá a hospodářská mezinárodní spolupráce, i když se snaží o co největší centralizaci roztržtého výzkumu a vývoje, zvyšuje státní příspěvky na výzkum, uskutečňuje velkou kampaň za větší tempo vývoje k přeorientaci vědeckotechnického potenciálu zemí a snaží se o odstraňování duplicit, o omezení počtů typů nových zbraní i v soukromém průmyslu.

Standardizace v rámci NATO se zabývá jen problematikou vyzbrojování jednotlivých armád paktu, ale i širšími otázkami vojenskoorganizačního charakteru v nichž se má ve společných ozbrojených silách dosáhnout jednoty jako např. u systému spojení, zásobování municí, PHM apod. Cílem je odstranit směs materiálu různých typů a druhů, různého původu zbraní, automobilní a tankové techniky, munice a PHM a zavést jednotnou výzbroj a jednotný materiál.

Již od samého založení NATO se snaží členské státy uvést objektivně nutný požadavek koaličního hospodářského zabezpečení raketové jaderné války v soulad se všemi opatřeními k vedení války. V průběhu minulých let již dosáhly řádu dílčích výsledků které však zdaleka neznamenají vyřešení těchto problémů.

V oblasti zbrojní výroby, výzkumu a vývoje nových typů výzbroje bylo významným přínosem k posílení celkového vojenského hospodářského potenciálu paktu postupné vytváření vlastní základny výroby moderních zbraní v zemích EHS. Možný objem této evropské výroby a určitý rozvoj i vlastního výzkumu a vývoje nejmo-

dernějších bojových prostředků vytvořily již podmínky pro značné urychlení modernizace výzbroje všech evropských členů paktu v nejbližších letech a zmenšení jejich závislosti na dovozu zbraní z USA v případě války.

V současné době existují v NATO tři vcelku samostatné zbrojní základny — severoamerická, britská a zemí EHS. Mezi nimi však trvá ostrý konkurenční boj o uplatnění vlastních výrobků při vyzbrojování všech armád paktu, což působí stále jako brzdicí činitel proti snaze vojenských orgánů paktu o dosažení maximálního stupně unifikace zbraní a munice a základní standardizace i všeho ostatního válečného materiálu.

Dosavadní výsledky v oblasti výzkumu, vývoje i výroby zbraní a vyzbrojování armád ukazují, že nebylo dosaženo účinné spolupráce všech členských států NATO. Jednotlivé země nebo skupiny zemí uvnitř uskupení vyrábějí zcela samostatně a značně izolovaně od ostatních členských států. Důsledkem toho pak je značná nejednotnost a roztržitost ve výzkumu, vývoji i výrobě zbraní a materiálu, které ani ekonomicky ani strategicky neodpovídají požadavkům raketové jaderné války.

Spolupráce členských států paktu v unifikaci a standardizaci válečného materiálu odráží pak jen neuspokojivý stav spolupráce ve výrobě zbraní a válečného materiálu, v oblasti výzkumu, vývoje i na ostatních úsecích.

Dosažený stav unifikace a standardizace základních typů výzbroje v armádách NATO na rozdíl od armád Varšavské smlouvy je neuspokojivý a citelně by oslaboval vedení ozbrojeného zápasu a možnosti jednotného materiálního zabezpečení armád.

Vážné nedostatky v uspokojení zákonitého požadavku na koaliční hospodářské zabezpečení raketové jaderné války u armád NATO nejsou náhodné. Vedoucí představitelé států NATO jsou si těchto nedostatků vědomi a činí vše k jejich odstranění. Avšak podstata kapitalistického způsobu výroby a z toho vyplývající vztahy mezi jednotlivými imperialistickými zeměmi znemožňují v samém základě všestranné a účinné vyřešení. Tyto státy mohou dosáhnout a také dosahují dílčích dohod o spolupráci v jednotlivých otázkách.

Spolupráce zemí NATO se mnohem lépe uplatnila v tzv. „společné infrastrukturu“ tj. v opatřeních k přípravě válečného, zejména na územích, kde mají být integrované síly, vyžadující při zabezpečování maximální standardizaci, unifikaci apod., koncentrovány. Při plánování této přípravy

došly vedoucí zúčastněných zemí k závěru, že předpokládaná válčiště nemohou budovat jen jednotlivé země a podle jejich cílů a zájmů, ale jejich výstavbu určuje společná vojenská strategická koncepce celé koalice. Výstavba válčiště je pro vedení soudobé války stejně důležitá jako vyzbrojení armád. Plánováním a rozdělením nákladů na jednotlivé země byl vytvořen samostatný „Výbor pro infrastrukturu“. Výstavbu válčiště zásadně financuje společně všech 14 členských států NATO podle jejich ekonomických možností. Program spo-

lečné výstavby válčišť dosáhl značného rozsahu. Bylo již vybudováno mnoho letišť, komunikací, potrubí na PH, námořních základen, výcvikových prostorů, raketových a leteckých základen, vzdušných obranných zařízení, radiolokátorů, skladů, spojovací sítě aj.

Spolupráce NATO v této oblasti by mohla být státům Varšavské smlouvy příkladem při operační přípravě, neboť jednotlivé země nejsou samy schopny to uskutečnit ať již z finančních či materiálových důvodů.

Ve standardizaci, typizaci a unifikaci výzbroje, techniky a materiálu armád Varšavské smlouvy bylo již mnoho vykonáno. Nejlepší stav je u výroby, základní bojové techniky a munice, které jsou vyráběny podle licencí. U dopravní techniky byly zatím stanoveny jen typizační řady s cílem dosáhnout stejnou obloženost.

U týlového materiálu z hlediska potřeb unifikace je nejdůležitější materiál PHM, u něhož již byly rovněž unifikační práce ukončeny. Nyní půjde již jen o to jak budou jednotlivé armády unifikační doporučení, vydaná velením Varšavské smlouvy, využívat. Pokud jde o technické prostřed-

ky PHM v ČSLA se již zpracovávají jejich ekonomické rozbor, aby byly k dispozici jako základní podklady k přípravě nového pětiletého plánu. Pokud jde o pohonné hmoty, u nichž nelze docílit na 100 % unifikace, byla velením Varšavské smlouvy vydána pravidla pro vzájemnou zaměnitelnost PHM, vyráběných na území všech členských států Varšavské smlouvy.

Proviant a výstroj v rámci Varšavské smlouvy unifikaci nepodléhá, ač i to by bylo účelné. V další perspektivě je třeba unifikovat ještě některé druhy zdravotnického, silničního materiálu a proviantu, výstupní a PHM techniky.

Unifikace základní výzbroje a technického vybavení je jedna z doktrinárních zásad koalice, a to nikoli nejméně důležitá. Možnosti praktické realizace opatření k unifikaci vojenského materiálu jsou v zemích socialistického tábora podstatně vyšší než u našich možných protivníků. Nepůsobí totiž v takové míře vlivy a zájmy jednotlivých podniků, concernů i států, pro něž je nabídka různých typů i jednou z možností konkurence.

Lze předpokládat, že činnost unifikační komise při RVHP se bude v příštím desetiletí rozvíjet účinněji, než tomu bylo doposud, a to v souladu s celkovou reformou RVHP, která je na pořadu dne. Toho by měli využít zejména všichni materiální hospodáři k prosazení účelné delimitace výroby, zabezpečení náhradních dílů, maximální standardizace materiálu, zlevnění výroby jejím zhromadněním na jedné straně a omezením sortimentu na druhé straně.

Tytéž zásady, platné pro výrobu, platí

v podstatě i pro výzkum a vývoj, kde účelné delimitace umožní úspory kádrů, materiálu, času, finančních prostředků a využití výrobních kapacit.

V tomto směru stejně jako v samotné výrobě jsou v rámci koalice ještě nevyužité rezervy.

Unifikace by měla sledovat i zvýšení univerzálnosti použití techniky, možnosti jejích různouúčelových modifikací při ponechání stejných základních prvků.

Dalším hlediskem by měla být kromě vnější unifikace, tj. směrem ke koaličním partnerům — i potřebná **vnitřní unifikace v rámci druhů vojsk ČSLA**. To znamená např. vybavovat vojska i týly dopravní technikou podobných parametrů, sjednocovat ženijní a silniční mostní materiál atd.

Použití určitého druhu techniky má nesporně přímý vliv i na organizaci sil, které tuto techniku využívají. Proto se může odrazit realizace některých opatření k unifikaci materiálu i v oblasti výstavby a organizace.